

10. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті / Р. С. Гуревич // Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 364-365.
11. Державний стандарт базової і повної середньої освіти / О. А. Кривенко (ред.). – К. : КНТ, 2004. – 88 с.
12. Єфіменко О. Г. Узагальнений портрет викладача інформаційних технологій / О. Г. Єфіменко, Т. Ю. Морозова // Проблеми освіти. – 2009. – № 60. – С. 63-66.
13. Єфіменко О. Г. Узагальнений портрет викладача інформаційних технологій / О. Г. Єфіменко, Т. Ю. Морозова // Проблеми освіти. – 2009. – № 60. – С. 63-66.
14. Жилкин В. В. Проблемы освоения современной информационной культуры / В. В. Жилкин // Педагогическая информатика. – 2003. – № 3. – С. 3-10.
15. Жук Ю. О. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчальної діяльності: проблеми створення та впровадження / Ю. О. Жук // Науковий вісник Ізмаїльського держ. пед. ін-ту. – Ізмаїл : ІДГУ, 2004. – Вип. 16. – С. 11-15.
16. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. Г. Захарова. – М. : Издательский центр "Академия", 2003. – 192 с.
17. Колин К. К. Информатизация образования: новые приоритеты / К. К. Колин // Вестник высшей школы. – 2002. – № 2. – С. 16-23.
18. Концепція програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2000. – № 3. – С. 3-10.

Макаренко Л. Л. Сучасні тенденції інформатизації системи педагогічної освіти

В статье рассматриваются современные тенденции информатизации системы педагогического образования. Указаны основные черты и этапы информатизации системы образования. Анализируются причины, по которым информатизация не привела к радикальному повышению эффективности и качества образования. Указано понятие информатизации образования. Охарактеризованы факторы, вызвавшие изоляцию ИКТ в области образования. Показаны основные направления информатизации. Отмечено, что информатизация образования ставит перед образовательным учреждением ряд новых воспитательных проблем, которые до сих пор не получили достаточного теоретического и практического решения. Рассматривается система приоритетов качеств, необходимых современному педагогу.

Ключевые слова: информатизация системы образования, образовательная отрасль, ИКТ, педагог, направление, тенденция, информационно-коммуникационная среда.

In article discusses the current trends of information system of teacher education. These basic features and stages of information system education. It analyzes the reasons why the information is not led to a radical increase efficiency and quality of education. This notion of information education industry. Author examined the factors that led to the isolation of ICT in education. The following main lines of information. It is noted that the informatization of education poses a number of new educational institution educational problems that have not received sufficient theoretical and practical solutions. Considered the system of priorities qualities necessary modern teacher.

Keywords: informatization of education, the educational sector, ICT, teacher, direction, tendency, information and communication environment.

Мамчич І. П.
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
(Дніпропетровськ, Україна)

СКЛАДНІ ЗАВДАННЯ В ТЕСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано тематичний діапазон складних завдань у тесті з української мови, визначено причини цього явища і накреслено шляхи подолання.

Ключові слова: складність тестового завдання, тест з української мови і літератури.

Складність тестових завдань – один з найважливіших показників у тестології. Існують різні методи його визначення, зокрема розподіл тестових завдань на групи залежно від типу завдань; оцінка складності тестів на основі стохастичної теорії тестів IRT; метод розподілу тестових завдань за рівнем складності, виходячи з оцінки рівня знань та врахування тестових завдань різних типів; за критерій складності приймається кількість логічних кроків, необхідних для виконання того чи того завдання; статистичний метод оцінки; обчислення індексу складності тестових завдань (детальніше про переваги та недоліки цих методів див.: [4, с. 109–110]).

Аналіз публікацій дає право стверджувати, що в російській, наприклад, науці переважає експериментальний підхід до визначення складності тестових завдань, тобто складність визначають уже за результатами проведеного тестування з підрахунками частки правильних і неправильних відповідей [1, 2]. Такий же підхід застосовується і при визначенні складності тестових завдань зовнішнього незалежного оцінювання в Україні (пор.: 5, с. 48).

Спираючись на результати цього підходу, спробуємо визначити причини складності тестових завдань та шляхи подолання цього. Матеріалом дослідження слугували дані офіційних звітів за період 2009–2013 років про проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів.

Які ж завдання виявляються складними для наших учнів?

– Питання на значення фразеологізмів та системні відношення між ними (дібрати синоніми та антоніми).

– Питання з фонетики традиційно складні, пор.:

2009 – 38,24%; 2010 II сесія (далі – II с.) – 38,31%; 2011 I с. – 35,87%; II с. – 45,08%

19. Кількість букв і звуків однакова в кожному слові рядка

А дзвін, ескадрилья, вишня

Б любов, пасьянс, щупальце

В київський, пояснення, шістсот

Г жульєн, різьбяр, неприязнь

Д ячмінь, джерельце, лінуватися

Зміна формулювання ТЗ дає ще гірші результати – 2010 III с. “**23.** Підкреслена буква позначає однаковий звук у кожному слові рядка межувати, жалюгідний, крутіж” (28,92%). Такою ж (28,47%) є і кількість учасників, що обрала дистрактор “дзеленькати, мороз, зобов’язати”. Хоча в 2013 році завдання з фонетики та графіки (визначення співвідношення між звуками й буквами) мають оптимальний рівень складності (успішно виконали 47% та 49% учасників першої та другої сесії відповідно) [5, с. 83].

Складність завдань з фонетики можна пояснити, на нашу думку, тим, що абітурієнти, намагаючись зекономити час, не розписують транскрипції слів і помиляються при підрахунках кількості або це вміння не сформовано взагалі.

- Порівняно складними традиційно залишаються завдання на творення ступенів порівняння прикметників:

2009 – 32,04%; 2011 I с. – 39,34%

17. Помилку у творенні ступенів порівняння прикметників допущено в рядку

А коротший, щонайкращий

В ближчий, більш гарячіший

В добріший, найменш удалий

Г цікавіший, якнайдорожчий

Д вужчий, найменш потрібний

13. Граматичну помилку допущено в рядку

А яскравіші декорації

Б краща інсценізація

В найвиразніший монолог

Г якнайкраща постановка

Д щонайсучасне трактування

- Традиційно складні питання на відмінювання числівників:
2010 II с. – 20,27%; 2013 I с. – 19%; II с. – 33%.

- Складними виявляються питання на граматичні норми української літературної мови, зокрема
- на утворення різних форм дієслова, зокрема особових та способових: 2010 I с. – 34,07%; 2010 III с. – 14,32%

17. Правильно утворено форму третьої особи множини від інфінітива

А плавати – пливуть

Б возити – везуть

В водити – водють

Г сипати – сиплють

Д бігти – біжуть

2010 II с. – 14,23%

17. Форму наказового способу має дієслово в словосполученні

А терміново подаймо звіт

Б терміново подають звіт

В терміново подаємо звіт

Г терміново подати звіт

Д треба терміново подати звіт (20,82%)

- на позначення часу: 2010 II с. – 29,55%; 20011 II с. – 29,46%

21. Граматично правильна відповідь на запитання “Котра година?”

А дванадцять тридцять

Б половина дев’ятої

В десять хвилин першої

Г без двадцяти десять

Д за п’ять одинадцять

- на вживання прийменників: 2009 – 30,28%

14. Граматично правильно утворено словосполучення

А програміст по професії

Б відправити по пошті

В виплатити по сто гривень

Г дбайливий по відношенню до майна

Д подорожувати по європейським країнам

2010 II с. – 38,36%

18. Неправильно вжито прийменник у реченні

А Пожежа спалахнула через недотримання елементарних норм безпеки.

Б Уважно прочитайте інформацію про розмір ввізного мита.

В Один з енергоблоків електростанції зупинили на вимогу екологів.

Г Школярі знову мають вимушені канікули із-за лютих морозів.

Д У нашій школі вже кілька років поспіль працює дебатний клуб.

Хоча у першому реченні *Пожежа спалахнула через недотримання елементарних норм безпеки* прийменник *через* має теж саме значення причини. Отже, абітурієнти не вміють аналізувати мовних явищ.

- На межі дуже складного (29,80%) виявилось питання

20. Граматично правильне закінчення речення “*Читаючи “Зачаровану Десну”*”

О. Довженка...”

- А збагачується ваше мовлення.
  - Б ви збагачуєте своє мовлення.
  - В звертається увага на багатство мови.
  - Г вас зацікавить багато епізодів.
  - Д перед нами постає світ дитинства.
- Хоча в тесті 2009 на подібне питання

13. Граматично правильне продовження речення “Обираючи стиль одягу,..” подано в рядку

- А витрачається багато часу.
  - Б зважайте на певні норми.
  - В підкреслюється індивідуальність.
  - Г велике значення має колір.
  - Д ваш гардероб має залежати від погоди.
- правильну відповідь дало 48,09% учасників.

- З синтаксису складними виявляються питання на визначення граматичної основи речення

2011 І с. Простим є речення *Оглушуючи ранок своїм допотопним дуднінням, літак розвертався над сонним містечком, будячи його з легкого та примарного сну* (34,31%). Більшість учасників “ловилося” на речення *Зранку сонце прогрівало асфальт і сушило траву, що пробивалася крізь бетонні плити*. Напевно, учасники забули, що сполучне слово МОЖЕ виконувати синтаксичну роль, отже, в цьому реченні ДВІ граматичні основи.

- Складними виявляються питання на пунктуацію, зокрема
- кома при однорідних/неоднорідних означеннях (33,06%)

22. Прочитайте речення.

Сонце зайшло (1) та відблиски неба ще живуть на стрілчастих (2) блискучих ракетах (3) що (4) скільки глянеш (5) височать по всьому степену.

Кому треба ставити на місці всіх цифр, окрім

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4
- Д 5

- кома перед як (дуже складне – 15,13%)

18. Кому перед як треба поставити в реченні

- А Пам’ятаю ці події як сьогодні.
- Б Затримався не більше як на годину.
- В Вивчаємо звук як одиницю мовлення.
- Г Дощ полив як із відра.
- Д Роса посипалась як дощ.

- кома в складносурядному реченні (32,85%): Пунктуаційну помилку допущено в реченні *Сонце кидає зверху хвилі тепла і золоті бджоли бринять у повітрі*.
- розділові знаки при прямій мові:
2010 II с. – 33,71%

20. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні

А Один мудрець вдало підмітив: Чим більше пізнаєш людей, тим більше починаєш любити тварин.

Б Павло Тичина сказав про Сковороду “Великий наш філософ щедрю залишив нам спадщину по собі: обсягом широку, змістовністю глибоку і щодо світогляду свого – чисту та моральну”.

В “Ще б ми стільки прочитали, як ти, – докинула Василина і пояснила подрузі: – Взимку цілі ночі просиджує над книжками”.

Г Коли садили капусту, господарка хапалася за голову – “Дай же, Боже, час добрий! Щоб моя капусточка приймалась і в головки складалась, щоб із кореня була коренистая, а із листу голосистая!”

Д “А в нашій учительській роботі треба, щоб минули роки й десятиліття, поки стане людиною той, хто несміливо переступив поріг школи і вивів на папері олівцем перші палички та кружечки, написав перше слово”, думав учитель.

2010 III с. – 38,10%

20. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні

А “За що ж, хто-небудь питає, Зозуля Півня вихваляє?”.

Б “Та чим же я вам досадив?” ягнятко, плачучи, питає.

В Яка ти розкішна, земле, – думала Маланка.

Г Мати через пліт запитала сина, куди він зібрався.

Д Жалібно жовте листя березини, здається, шепче, “Літо, де ти, літо?”

- Серед складних ТЗ на аналіз і синтез можна назвати завдання на конструювання комунікативних конструкцій та їх аналіз:

2009 – 26,31% Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення *Зранку ми почали непокоїтися ...* обрати проте погода посприяла нам і цього разу. Приблизно стільки ж (25,26%) учасників продовжили речення *бо кожен з нас почувався досить невпевнено.*

2010 I с. – 38,21%; II с. – 26,86%

22. Складнопідрядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення “Спадала безмісячна ніч...” обрати

А якось журливо ставало на душі.

Б неначе занурюючи все в темряву.

В однак на ганку ще точилася розмова.

Г так що все птаство затихло.

Д насувався лячний присмерк.

Але більшість (31,23%) обирала варіант *неначе занурюючи все в темряву.*

- Традиційно складними є тестові завдання на читання й аналіз тексту. Тут спостерігається певна закономірність – важчими є питання з лінгвістики тексту

2009 – 31,33% Пишучи про ..., автор прагне

2010 I с. – 24,62% Висновком, що впливає з інших суджень, є ...

2010 II с. – 18,18% Зустріч Сошенка з Шевченко у Літньому саду Петербурга є, на думку автора тексту, художнім домислом Шевченка

2010 III с. – 21,04% Засобом між фразового зв’язку є

2011 II с. – 26,83%

ФОРМУВАТИ й розвивати навички аналізу тексту допоможуть учням завдання спрямовані на

- визначення теми запропонованого тексту;
- виділення основної думки тексту;
- вирізнення в запропонованому тексті головного (істотного) від другорядного;
- з’ясування логіки полемічної частини тексту;
- відділення фактів від гіпотез;
- вловлювання / розуміння підтексту висловленого;
- формулювання висновків з усього тексту або його окремих абзаців;
- визначення функції того чи іншого абзацу;
- встановлення зв’язку між різними частинами (реченнями, абзацами) тексту;
- виділення ключових слів і фраз тексту;

- пояснення контекстуального значення слів або виразів;
- перефразування окремих фрагментів тексту.

Тестове завдання відкритого типу (власне висловлення) в тесті з української мови і літератури завжди є складним.

Дані свідчать [3, с. 24], що на рівні виконання закритих тестових завдань випускники успішніші, ніж на рівні виконання відкритого завдання. Іншими словами, засвідчуючи наявність певних знань з мови і літератури при роботі із закритими тестовими завданнями, учасники часто не здатні це підтвердити, створюючи власне висловлення. На нашу думку, ця невідповідність породжена не вадами тесту, а недоліками в структурі когнітивної сфери учасників: якщо нижчі виміри цієї сфери (знання, розуміння, застосування, за Блумом), що в основному вимірюються сформованістю, то вищі (аналіз, синтез, оцінювання, за Блумом), вимірювані за допомогою відкритого тестового завдання, виявляються недостатньо стабільними.

Отже, складні тестові завдання в основному ті, за допомогою яких передбачається оцінювання компетентності учасників у граматичних і культуромовних темах, умінь аналізу чужого та створення власного оригінального тексту.

Причин, що призводять до складності завдання в тесті з української мови, як на нашу думку, декілька, зокрема несформоване відповідальне ставлення до законів і правил мови. Адже на думку багатьох учнів, для чого вчити правила, якщо і без їх знання можна спілкуватися, але питання “Для чого вчити таблицю множення” ніколи не виникає, бо у математиці – це закон, норма, без знання якої рухатися далі просто не можливо. Тоді чому така ситуація з мовою?

Напевно, тому, що підростаюче покоління, яке лише вчиться правилам мови, ходить вулицею Тітова, ласує цукерками “Барокко”, користується побутовою хімією, заходить до піцерії. Образи цих неправильно написаних слів переходять на рівень підсвідомості, бо надруковані метровими літерами на рекламних щитах, мають привабливий дизайн, на них постійно спиняється око на вулицях. Крім того, спрацьовує чисто психологічний момент: усе, що офіційно видано, надруковано, є правильним. Додається зорова пам'ять і як наслідок – викоренити такі помилки практично неможливо.

В Україні на сьогодні практично відсутня методика підготовки до тестового контролю, зокрема до створення власного висловлення. Частина 3 тесту – це також тестове завдання, ключовими словами у визначенні якого є “уніфікована процедура виконання завдання”, “стандартні інструкції щодо виконання”, “стандартна методика оцінювання такого виду робіт”. Частина 3 тесту з української мови і літератури, хоч і є стандартизованим тестовим завданням, але це тестове завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю. Такі завдання вимагають від тестованого самостійно сформулювати правильну відповідь на поставлене запитання та відповідно її оформити. При цьому широко побутує *неправильна* думка, що завдання з розгорнутою відповіддю в національному тесті з української мови і літератури – це твір-роздум або есе (за аналогією до завдань у зарубіжній тестології).

Викликом тестового завдання з розгорнутою відповіддю є формулювання його теми, адже досі пропонувані теми відрізнялися надзвичайною філософічністю, глобальністю, були поза свідомістю абітурієнтів.

Суб'єктивізм перевірки власного висловлення екзаменаторами також впливає на підвищення показника складності цього завдання.

На нашу думку, покращили б ситуацію щодо порушеного питання такі заходи:

1. Вироблення правопису української мови, який би відповідав фонетичному принципу нашої мови і у якому відповідно було б менше алогізмів та винятків з правил.
2. Виховання свідомого ставлення до української мови та її законів.
3. Чітка і сувора державна програма щодо дотримання правописного режиму в

нашому суспільстві.

4. Уведення до шкільної програми хоча б декількох годин на вивчення особливостей створення власного висловлення.

5. Визначення на державному рівні ваги сертифіката екзаменатора зовнішнього незалежного оцінювання.

6. Повернення до офіційного звіту про проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів статистичних даних про психометричні показники кожного тестового завдання.

7. Проведення апробації тестового завдання з розгорнутою відповіддю.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в пошуках оптимального для національного тестування підходу до визначення показника “Складність тестового завдання”.

Використана література:

1. *Аванесов В. С.* Научные проблемы тестового контроля знаний / В. С. Аванесов. – М.: Изд-во ИЦПКПС, 1994. – 136 с.
2. *Ефремова Н. Ф.* Тестовый контроль в образовании // Н. Ф. Ефремова. – М.: Логос, 2007. – 368 с.
3. *Ломакович С. В.* Тест з української мови і літератури: стан і напрями вдосконалення / С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, А. О. Панченков // Вісник ТІМО. – 2011. – № 5–6. – С. 2–28.
4. *Мельник А. М.* Модель оцінки складності тестових завдань / А. М. Мельник, Р. М. Пасічник // Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. “Комп’ютерні системи та компоненти”. – 2009. – Випуск 479. – С. 108–113.
5. Офіційний звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.testportal.gov.ua. – Заголовок з екрану.

Мамчич И. П. Сложные задания в тесте по украинскому языку.

Проанализирован тематический диапазон сложных заданий в тесте по украинскому языку, определены причины и пути преодоления этого явления.

Ключевые слова: сложность тестового задания, тест по украинскому языку и литературе.

Matchich I. P. Complex tasks in the test with respect to the Ukrainian language.

Is analyzed the subject range of complex tasks in the test with respect to the Ukrainian language, reasons and ways of overcoming this phenomenon are determined.

Keywords: the complexity of test task, test on the Ukrainian language and the literature.

Марцева Л. А.

*Вінницький регіональний центр оцінювання якості освіти
(Вінниця, Україна)*

ТЕСТУВАННЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті автор досліджує особливості оцінювання навчальних досягнень студентів щодо формування їх професійної компетентності за допомогою тестових технологій. Проаналізовано доцільність та види оцінювання на різних етапах вивчення навчальної дисципліни. Приділено увагу перевагам використання тестів у фаховій підготовці студентів у поєднанні з традиційними методами оцінювання, певним недолікам їх застосування.

Ключові слова: майбутні фахівці, оцінювання навчальних досягнень, тестові технології, професійна компетентність, професійні якості.